

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Remiss ang Ett likvärdigt betygssystem SOU 2024 nr 18

LO lämnar här remissyttrande över SOU 2024:18 angående Ett likvärdigt betygssystem.

Sammanfattning av LOs synpunkter på utredningens förslag

- LO delar utredarens slutsats att det inte vore lämpligt att förlita sig på centrala examensprov.
- LO bedömer att förslaget till meritvärdeskalibreringsmodell är rimlig.
- LO delar utredningens uppfattning att det behövs en viktning av betyg och resultat på nationella slutprov. De exakta procentsatserna behöver sannolikt utvärderas.
- LO befarar att det föreslagna betygssystemets komplexitet kommer göra det svårt att förklara och legitimera de nya meritvärdena.
- LO tillstyrker förslaget om en 10-gradig betygsskala.
- LO bedömer att legitimiteten för ett nytt betygssystem riskerar att påverkas negativt av rättning som sker efter terminens slut.
- LO är kritiska till att gymnasieelever ska genomföra upptill åtta slutprov.
- LO avstyrker i brist på tillräckligt underlag ett införande av det nya betygssystemet på komvux.
- LO anser att en lärdom av tidigare byten av betygssystem är att det nya betygssystemet bör utvärderas ett antal år efter att det införts.

LOs övergripande syn på utredningen

Sverige har ett utbredd problem med betygsinflation som inte bara beror på betygssystemet i sig. LO anser att utbildningspolitiken måste läggas om i grunden. Skolan ska styras av demokratiska beslut, inte av marknaden eller enskilda skolors vinstintresse.

Med det sagt, anser LO att det är positivt att utredningen lägger förslag för att komma åt betygsinflationen. Den uppstod som en konsekvens av att Sverige bytte till målrelaterade betyg 1994, och har

förvärrats av ett marknadsutsatt skolsystem där betygen istället för att minska i betydelse blivit hårdvaluta. LO anser att det är ett misslyckande för svensk skolpolitik att det dröjt 30 år innan de negativa konsekvenserna blir föremål för verkliga åtgärder.

LO vill understryka att betygen måste ses i en kontext där de samverkar med hur riksdagen utformat andra delar av skolsystemet, exempelvis läroplaner, skolval, skolpeng, etableringsfrihet och dimensionering.

LOs kommentarer till några av utredningens förslag

Utredningens slutsatser och grund för förslagen

LO delar utredarens slutsats att det inte vore lämpligt att förlita sig på centrala examensprov.

LO delar också utredarens bedömning att det finns ett värde i att skilja på syftet med betyg i enskilda ämnen, och som samlat meritvärde. Betyget i ett ämne måste kunna spegla elevens kunskap och lärande, samtidigt som det samlade meritvärdet för urval till vidare studier måste bli mer likvärdigt.

LO anser därför att utredningens förslag till beståndsdelar i ett nytt betygssystem går i rätt riktning. Flera av inslagen i den föreslagna modellen bör dock utvärderas över tid. Till exempel är ambitionen att genom standardisering göra resultat på prov likvärdiga över flera årskullar vällovlig, men sannolikt svår att realisera.

Förslaget till meritvärdeskalibreringsmodell

LO bedömer att den modell där lärare sätter betyg i skolans olika ämnen, och där elevens betyg sedan kalibreras gentemot skolans eller (programmets) genomsnittliga provresultat är rimlig. Meritvärden från grundskolan och gymnasieskolan skulle bli mer likvärdiga. Modellen liknar hur länskolnämnderna i det gamla normalfördelade betygssystemet såg till att skolors betyg inte avvek för mycket från en uppsatt norm baserad på centrala prov.

LO delar utredningens uppfattning att det behövs en viktning av betyg och resultat på nationella slutprov. De exakta procentsatserna behöver sannolikt utvärderas.

LO befärar att det föreslagna betygssystemets komplexitet kommer göra det svårt att förklara och legitimera de nya meritvärdena.

Förslaget till betygsskala

LO tillstyrker förslaget om en 10-gradig betygsskala.

LO är positiva till att utredningen vill sudda ut den skarpa godkändgränsen. I den föreslagna betygsskalan anges betygen 1-3

motsvara det utredningen kallar *mindre än godtagbara kunskaper*. LO ser här en risk att det nya betygssystemet i praktiken upprättar ett nytt F-betyg med ett annat namn. Om det blir så eller inte beror på hur gymnasieskolans program och antagning utvecklas.

LO anser inte att en skarp godkänthetsgräns som förhindrar vidare studier är rimlig.

Förslaget till nytt system för nationella slutprov

Utredningen föreslår en ny modell för nationella prov som inte ska påverka elevens betyg utan endast meritvärdet. Proven ska därför kunna rättas först efter terminens slut. LO befärar att detta riskerar att skapa legitimitetsproblem. En elev som lyckas bra på det nationella slutprovet kommer att vilja att det påverkar lärarens betygsättning och inte bara meritvärdet.

Utredningens förslag är, precis som i dag, fem nationella slutprov i årskurs 9. Proven genomförs digitalt och rättas centralt. Gymnasieelever ska skriva fem till åtta nationella slutprov beroende på skolform och program. LO är kritiska till att gymnasieelever ska genomföra upptill åtta slutprov. Det är fler slutprov än antalet obligatoriska nationella prov i dag. Här anser LO att max fem slutprov bör införas, eftersom det innebär en stor stress och press för många elever att göra slutprov.

LO anser inte att ett betygssystem bör förutsätta att prov ska göras digitalt.

Förslagen som rör komvux

LO ser med oro på den modell för betyg och meritvärden i komvux som utredningen föreslår:

- Ett ensidigt fokus på provresultat riskerar att öppna för ett komvux som tappar fokus på ämnen utan nationella prov.
- Förslaget kommer att missgynna den elevgrupp som har dåliga erfarenheter av prov, och som kommer mer till sin rätt om de får visa sina kunskaper på flera sätt.
- Risken är att elever väljer att lämna gymnasieskolan utan examen för att på så sätt kunna få ett meritvärde som endast baseras på nationella slutprov.
- Modellen med endast två ordinarie provtillfällen och två uppsamlingstillfällen per år riskerar att minska flexibiliteten i komvux där elever i dag ofta kan starta kurser kontinuerligt under året. LO vill fortsatt att vuxenutbildningen bygger på flexibilitet, utan fasta terminer.

Avsnittet om komvux i utredningen är mycket kortfattat, endast 22 sidor. Utan ett bättre underlag som tar hänsyn till komvux särart måste LO avstyrka ett införande av det nya betygssystemet på komvux.

Förslaget till nya behörighetsregler

LO välkomnar utredningens beskrivning av hur dagens behörighetskrav stänger ute elever från gymnasieskolan i onödan. Som utredningen konstaterar har införandet av behörighetsgränser i den svenska skolan haft tydliga konsekvenser för främst lågpresterande elever. Det har haft negativa konsekvenser både för berörda elever och för samhället i stort.

Det förslag om ett krav på minst 4 i meritvärde som utredaren föreslår kommer enligt utredaren att innebära att 8-10 procent av en årskull kommer utestängas från gymnasieskolans nationella program. Om det blir så är det ett framsteg från dagens nivåer på 16-17 procent. Effekten kommer att bero på vad som kommer hända med förslagen till nya yrkesutbildningar från utredningen. Fler vägar till arbetslivet. Med tanke på att det ännu är oklart om dessa utbildningar på 1 900 poäng kommer införas och hur de kommer utformas anser LO att frågan om behörighet för de nya programmen måste utredas i särskild ordning. Vi lämnar därför inga synpunkter på denna utrednings bedömningar.

Förslaget till stegvis införande

LO anser att utredningens ambition om ett snabbt införande är vällovlig, men knappast realistisk. Nya läroplaner, förslag till nya yrkesutbildningar och behov av ytterligare utredning om de nya betygens tillämpning inom komvux gör att en ny tidsplan för införande är nödvändig.

LO anser slutligen att en lärdom av tidigare byten av betygssystem är att det nya betygssystemet bör utvärderas ett antal år efter att det införts.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Johan Enfedt
Handläggare